

RADOSLAV KATIČIĆ (Institut für slavische Philologie, Wien)

DUAL U GRAMATICI BARTOLA KAŠIĆA

Pri čitanju Kašićeve gramatike izmakla mi je jedna bilješka u kojoj je govora o dualu imenica u hrvatskom jeziku. Kako je njezin sadržaj važan i zanimljivo ilustrira Kašićeva gramatička shvaćanja i njegov opisni postupak, vrijedno je osvrnuti se na nju makar i ovdje naknadno i tako nadopuniti što je rečeno u studiji »Gramatika Bartola Kašića«, *Rad JAZU* 388, Zagreb 1981, str. 57.

Pišući o kategoriji broja (str. 23), Kašić spominje samo dvije gramatičke oznake: jedninu i množinu. Tek kada govori o brojevima, ili o brojnim pridjevima, kako sam kaže, spominje kod broja *dva* i dual. On čak sam taj broj naziva dualom, a onda se osvrće i na pitanje ne mora li se ipak u gramatički opis našega jezika uvesti gramatička oznaka dvojnine. On daje negativan odgovor na to pitanje i obrazlaže zašto.

Pošto je opisao deklinaciju broja *dvá*, dodaje Kašić (str. 58): *Quotiescunque vox masculina cum hoc duali construenda esset in casu recto vel accusativo, construitur cum forma genitivi pluralis desinente in a abiecta altera vocali a si adsit vel accentu protractivo. Quod quidam non animadvertentes putaverunt nos eitam numero duali uti. Mihi vero istud non probatur cum in una forma masculina haec mutatio contingat. Perinde ac si diceremus dvá clovicka »duo hominum«, dvá vlastelina »duo nobilium«, dvá gospodina »duo dominorum«. — »Kadgod bi trebalo da se riječ muškoga roda složi s tim dvojnim brojem, a on je u upravnom padežu (nominativu) ili u akuzativu, stoji ta riječ u genitivu množine koji se svršava na a, a odbacuje se pritom drugi vokal a, ako ga ima, ili otegnuti naglasak. To neki nisu primjećivali pa su mislili da se mi služimo i dvojinom kao brojem. Ja se pak s time ne slažem jer do te promjene dolazi samo u muškom rodu. To je isto kao da govorimo dvá clovicka »dvoje ljudi«, dvá vlastelina »dvojica plemića«, dvá gospodina »dvojica gospodara«. Odatle se vidi da se već prije Kašića vodila rasprava o primjeni gramatičkih kategorija na opis ilirskoga jezika. Neki, vjerojatno bolji poznavaoči grčke gramatike, mislili su da u kategoriju broja treba uvesti i dvojinu. Za takvo mišljenje doista ima i dobrih razloga, iako je očito da to nije pravi dual kakav se javlja*

npr. u sanskrtnu, starogrčkom ili u staroslavenskom jeziku. Ima stoga dobrih razloga i za Kašićevo gledište da u kategoriju broja za ilirski jezik ne treba uvoditi dvojinu. No njegovo obrazloženje, da se radi o pojavama što se javljaju samo u muškom rodu, niti stoji kao činjenica, niti obrazlaže njegovo gledište, jer kad bi se pojave koje treba opisivati kao dual i javljale samo u imenica muškoga roda, opet bi u gramatiku trebalo uvesti dual kao gramatičku oznaku broja. Opisno pak rješenje po kojem se s brojem *dva* u nominativu i akuzativu slaže zapravo genitiv množine na -â, ali s pokraćivanjem duljina, po sebi je zanimljiv i domišljat, ali ne obuhvaća odgovarajuće pojave kod imenica ženskoga roda. Kašić te pojave, čini se, nije uočio, pa stoga rješavajući pitanje »duala« u hrvatskom ili srpskom jeziku nije bio sretne ruke.

Zusammenfassung

DER DUAL IN DER GRAMMATIK VON BARTOL KAŠIĆ

Hier wird eine Ergänzung zur Studie »Gramatika Bartola Kašića«, *Rad JAZU* 388, Zagreb 1981, S. 57 gegeben. In einer Notiz zum Paradigma des Zahlwortes *dva* »zwei« (S. 58) erörtert Kašić die Meinung anderer, ob die Formen der männlichen Substantiva, die mit diesem Numerale konstruiert werden, als Formen des *numerus dualis* beschrieben werden könnten. Er lehnt dies ab, und meint, sie seien eher als Kasusformen des Genitiv Plural mit gekürzter Endung -â anzusehen. Man ersieht daraus, daß schon vor Kašić Überlegungen über die grammatische Beschreibung der kroatischen Schriftsprache angestellt wurden.